

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

*Маковоз О.В., к.е.н., доцент,
Авагімов А.А., здобувач (УкрДАЗТ)*

У статті розглянуті основні підходи до визначення поняття «економічна безпека». Запропоновано узагальнити підхід до визначення цього поняття.

Ключові слова: економічна безпека, криза, підприємство, стабільність.

Проблема. Одним з основних завдань нашої держави є економічне відродження. Але зміни в економіці визначили виникнення криз різних видів і загроз для діяльності не тільки окремих підприємств, але й цілих галузей економіки країни. Всі ці проблеми вимагають теоретичного осмислення для підготовки практичних рекомендацій з їхнього подолання.

Проблема гарантування економічної безпеки підприємства та економіки в цілому в останні роки стає все більш актуальною. Вплив глобалізації на міжнародну економічну безпеку не міг не торкнутися України як однієї з найбільших незалежних країн Європи.

Аналіз останніх досліджень. Забезпечення економічної безпеки - це гарантія незалежності, умова стабільності й ефективної життєдіяльності, гарантія успіху країни, підприємства, особистості.

Уперше термін «економічна безпека» був ужитий Ф.Рузвельтом. Офіційно він почав використовуватися у 1985 р. при прийнятті на 40-й сесії Асамблеї ООН резолюції «Міжнародна економічна безпека». Науковими дослідженнями з питань визначення цього терміну займалися такі вчені як, Дикань В.Л., Воловельська І.В., Маковоз О.В., Забродський В.Н., Фатхутдинов Р.А., Іванов А.В., Шликов В.В., Зуб А.Т. та багато інших [4,6,12,16,18].

Мета. Метою даною статті є визначення поняття економічної безпеки на основі аналізу підходів до трактування цієї категорії.

Основний матеріал.

Існує декілька підходів до визначення поняття «економічна безпека підприємства». Розглянемо основні з цих підходів.

Силовий підхід. Є одним з перших (1990 р.). При ньому поняття економічної безпеки підприємства розглядалося лише тільки як схоронність комерційної таємниці й інших секретів підприємства. Тоді гарантування економічної безпеки розглядалося у першу чергу як захист інформації [2, 3, 4, 5]. Ступінь надійності системи безпеки тут пропонувалося вирішувати шляхом забезпечення безпеки персоналу й інформації, яку персонал може поширювати. Як правило, система безпеки являла собою дворівневий захист. На

першому рівні формувалася психологічна обстановка в колективі. Психологічна атмосфера повинна була бути лояльною, дружньою, а співробітники відданими своєму підприємству. Для цього на підприємстві проводилися бесіди із психологами, а для перевірки ситуації багатоступінчасте анкетування. На другому рівні діяла служба безпеки підприємства. До обов'язків цієї служби входили охорона інформації, персоналу, комунікацій і т.п., а також функції розвідки, контррозвідки та за можливістю аналіз отриманої інформації.

Підхід стабільності. При цьому підході під економічною безпекою став розумітися такий стан підприємства, що забезпечує здатність протистояти несприятливим зовнішнім впливам. Тут «економічна безпека» стала розглядатися як можливість забезпечення його стійкості у несприятливих умовах, які створюються у зовнішньому середовищі, поза залежністю від характеру її впливу на діяльність підприємства, масштабу й характеру внутрішніх змін [6].

Математичний підхід. Економічна безпека розуміється як «кількісна і якісна характеристика властивостей підприємства, що відбиває здатність «самовиживання» і розвитку в умовах виникнення внутрішньої та зовнішньої економічної загрози» [7,8].

Підхід захисту інтересів. «Економічна безпека – це стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних економічних загроз або джерел небезпеки» [9].

Ресурсно-функціональний підхід [10]. Відповідно до даного підходу економічна безпека підприємства розглядається як «стан найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів для запобігання загроз і забезпечення стабільного функціонування підприємства в цей час й у майбутньому». Тут розглядаються функціональні складові економічної безпеки: фінансова, кадрова, силова, інтелектуальна, техніко-технологічна, політико-правова, екологічна, інформаційна, а також процеси, що відбуваються на підприємстві в їхньому взаємозв'язку. Цей підхід є найбільш комплексним, тому що в ньому досліджуються практично всі

необхідні для забезпечення економічної безпеки фактори.

Інтервальний підхід [11]. Економічна безпека підприємства визначається як стан підприємства, при якому ймовірність небажаної зміни яких-небудь характеристик його внутрішнього й зовнішнього середовища невелика, тобто менше певного інтервалу. До «небажаних змін» відносяться ті, які віддаляють підприємство від «бажаного стану». Але оскільки зовнішнє середовище нестабільне, то досить складно уникнути його впливу, а також визначити ймовірність настання небажаних змін.

Підхід мінімізації втрат [12, 13, 14]. Економічна безпека розглядається як забезпечення мінімізації втрат і контроль над власністю. Під забезпеченням економічної безпеки тут розуміється правовий захист, охорона комерційної таємниці, боротьба з несумлінною конкуренцією.

Вузькофункціональний підхід [15]. Прикладом може бути «ціновий» підхід, при якому забезпечення економічної безпеки визначається як розробка стратегії встановлення обґрунтованих цін на вироблену продукцію (послуги). Відповідно до цього прикладу ми бачимо, що обґрунтовується розгляд лише одного з аспектів забезпечення економічної безпеки підприємства, а також те, що якщо дотримуватися саме цього принципу, то буде відвернена реалізація загроз, які знижують економічну стійкість підприємств. Знаходження виходу лише з однієї проблемної ситуації не дасть необхідного результату.

Стратегічний підхід [16]. Під економічною безпекою підприємства мається на увазі стан господарюючого суб'єкта, при якому життєво важливі компоненти структури й діяльності підприємств характеризуються високим ступенем захищеності від небажаних змін. Для цього рекомендується дотримуватися стратегії, що забезпечить достатній рівень і нарощування соціально-економічного потенціалу, стійкий розвиток бізнесу й підготовленість до можливих небажаних змін його життєдіяльності.

Нами були розглянуті основні підходи до визначення поняття економічної безпеки на рівні підприємства [18].

Спробуємо сформулювати узагальнене поняття економічної безпеки підприємства. Таким чином, під економічною безпекою підприємства слід розуміти сукупність поточного стану, умов і факторів, що характеризують стабільність, стійкість і поступальний розвиток економіки підприємства. Тобто це забезпечення таких умов діяльності підприємства, при яких був би можливий їхній гармонічний розвиток з урахуванням можливих загроз, спрямований на покращення фінансово – економічного стану

підприємства та покращення його платоспроможності.

Висновки. Подолання економічних криз, необхідне для успішного функціонування підприємств в умовах ринку, а також виконання всіх цілей, що стоять перед підприємством, вимагають переосмислення й іншого відношення до економічної теорії і практики. У складних умовах виживе лише те підприємство, що зможе не тільки визначити й задовольнити вимоги ринку, але й захиститися від невдач.

Упоратися із цим завданням зможуть тільки підготовлені фахівці, здатні знайти необхідні рішення. Для цього їм необхідні глибокі економічні знання.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Иванов, А. Экономическая безопасность предприятия [Текст] / А. Иванов, В. Шлыков - М.: МАУП. - 1995. - 265с.
2. Томпсон, А., Стратегический менеджмент [Текст]: пер.с англ./ Томпсон, А. Стрикленд - М.: МАУП. - 1998. - 369с.
3. Туник, И.Ю., Антирейдер [Текст]: пособие по противодействию корпоративным захватам / И.Ю. Туник, В.А. Поляков.- СПб.: ИГУП. - 2007. – 166с.
4. Шлыков, В.В. Экономическая безопасность предприятия (факторы влияния, анализ необходимости) [Текст] / В.В. Шлыков – М., Машиностроитель. - 1995. - №1. - С. 31-34.
5. Дикань, В.Л. Экономика труда [Текст]: учебник для вузов / В.Л. Дикань, Ю.Н. Юрченко, А.Г. Дейнека, И.В. Воловельская. – Харьков. - Олант, 2002. - 120с.
6. Зуб, А.Т. Стратегический менеджмент. Теория и практика. [Текст] / А.Т. Зуб. –М.: МГУ - 2002. – 269с.
7. Шиллер, Г. Манипуляторы сознанием [Текст]: пер.с англ. /Г. Шиллер. - М.: МГУ – 1980 – 202с.
8. Доронин, А.И. Бизнес-разведка [Текст] / А.И. Доронин.- М.: Ось-89, 2002. – 288 с.
9. Европейский потребитель. Результаты исследований METRO GROUP поведения потребителей в Европе. Отчет о потреблении в Европе [Текст]// Маркетинговые исследования в Украине. - 2006. - № 6. - С. 56-72.
10. Лапуста, М.Г. Риски в предпринимательской деятельности [Текст]: учеб. пособие / М.Г. Лапуста, Л.Г. Шаршукова. - М.: Инфра – М.: 1998. - 224с.
11. Закон України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» [Текст]: від 15.12.1993р.№ 3689-ХІІ. – Офіц.вид.// Відомості Верховної Ради України. - 1994. - №7.

12. Фатхутдинов, Р.А. Стратегический маркетинг [Текст]: учебник / Р.А. Фатхутдинов.- М.: Бизнес-школа «Интел-Синтез», 2000. – 640 с.
13. Чепенюк, В. Private label: убийца бренда производителя? [Текст] / В. Чепенюк // Новая торговля.- 2006. - №4. - С. 20-21.
14. Черненко, С.О. Конкуренция и эффективность товарных рынков в Украине [Текст]/ С.О. Черненко.- К.: КНТЕУ . - 2006.- 186с.
15. Клейнер, Г.Б. Предприятие в нестабильной экономической среде [Текст] / Г.Б. Клейнер, В.Л. Тамбовцев, Р.М. Качалов. -М.: Экономика . - 1997.- 136с.
16. Забродский, В. Теоретические основы оценки экономической безопасности отрасли и фирмы [Текст] / В. Забродский, Н. Капустин // Бизнес-информ. - 1999.- № 15 - 16. - С. 35-37.
17. Ансофф, И. Стратегическое управление [Текст]: пер. с англ. / И. Ансофф; под ред. Л.И. Евенко.- М.: Экономика, 1999. – 519 с.
18. Дикань, В.Л. Економічна безпека підприємства [Текст]: учебник підручник для вузів / В.Л. Дикань, О.В. Маковоз, І. В. Воловельська. – Харків. - УкрДАЗТ, 2010. – 253 с.

Аннотация. В статье рассмотрены основные подходы к определению понятия «экономическая безопасность». Предложено обобщить подход к определению этого понятия.

Ключевые слова: экономическая безопасность, предприятие, кризис, стабильность.

Summary. In the article the basic approaches to the definition of «economic security». Proposed to generalize the approach to the definition of this concept.

Key words: economic security, enterprise, crisis stability.

*Рецензент д.е.н., професор УкрДАЗТ Зайцева І.Ю.
Експерт редакційної колегії к.е.н., доцент УкрДАЗТ Токмакова І.В.*

УДК 631.11:330.131.7

УПРАВЛЕНИЕ РИСКАМИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ

*Маковоз Е.В., к.э.н., доцент,
Россочинская О.П., магистр (УкрГАЖТ)*

У статті розглядається механізм управління ризиками сільськогосподарських підприємств, як основна складова системи забезпечення їх економічної безпеки.

Ключові слова: ризик, загроза, управління ризиками, механізм.

Постановка проблемы. Риски присущи всем отраслям экономики, но особенно остро они проявляется в аграрной сфере. Сельскохозяйственное производство в наибольшей степени подвержено влиянию факторов, приводящих к возникновению рисков. Производство и реализация сельскохозяйственной продукции связаны с вероятностью возникновения ситуаций, ведущих к потере прибыли или даже ресурсов производителя, к неплатежеспособности предприятия и последующим банкротством.

В связи с этим, важным направлением совершенствования деятельности хозяйствующих субъектов агропромышленного комплекса является минимизация рисков на основе реализации процесса эффективного управления ими.

Обзор литературы. Проблемам управления рисками посвящено большое количество трудов таких зарубежных авторов, как Альгин А.П. [1], Брейли Р. [2], Венглер Дж. [6], Майрс С. [2] и т.д. Ими рассмотрены основные

концепции рисков, приведены различные классификации, методы и системы управления в условиях рыночной экономики. Основные положения западных ученых об управлении рисками нуждаются в корректировке с учетом отечественных условий.

Управлением рисками для отечественной экономики представлены в работах Гранатурова В.М. [3], Шапкина А.С. [5], а также в работах, посвященных этой проблеме в сельскохозяйственной отрасли - Каменской Е.А. [4], Сергеева В.И. [4] и т.д. Эти работы не дают целостного представления о рисках для предприятий именно сельскохозяйственной отрасли. **Нерешенные составляющие общей проблемы.** В отечественной науке недостаточно полно разработаны подходы к управлению рисками сельскохозяйственных предприятий.

Цель статьи состоит в разработке механизма управления рисками на сельскохозяйственных предприятиях.